

M. Saim UYSAL

Yapısal Reformsuz Dönüşüm Programı

13.4.2019

Hazine ve Maliye Bakanı Sn.Berat Albayrak seçim sonrası YEP'le başlayan "dengelenmeyi takiben Ekonomide dönüşüm adımlarını" hafta içinde açıkladı. Açıklamaları kısaca özetleyecek olursak şu hususlar öne çıkıyor:

Bankacılık:

Kamu bankalarına 28 milyar TL'lik DİBS tahvil vererek sermayelerini kuvvetlendirmekte ve Merkez Bankasında repo suretiyle likidite kolaylığı yaratmak amaçlanıyor. Sorunlu krediler banka bilançolarından temizlenecek. Bu temizlemenin, gayrimenkul ve enerji sektörlerinde içinde kamunun bulunmadığı "fonlar" kanalıyla gerçekleştirilmesi planlanıyor. Konkordato uygulamasına yeni bir düzen verileceği ifade edilmekte.

Bütçe Disiplini:

Sıkı maliye politikası uygulanacağı belirtiliyor. YEP teki hedeflerin tutturulacağı söylenmekte. Bu yılda 44 milyar TL'lik tasarruf uygulaması yapıldığı açıklandı.

Vergi Dönüşümü: Yeni bir vergi mimarisi inşa edilecek. İstisna ve muafiyetler azaltılarak dolaylı vergilerin oranı düşürülerek dolaysız vergilerin yüksek gelirlere ek vergi getirilerek payı arttırılacak.

Enflasyon:

Üretici – tüketici zincirindeki olumsuzlukların kooperatifler yoluyla giderilesi amaçlanıyor. SERA A.Ş. kurularak sebze-meyve üretiminin arttırılması hedeflenmekte.

Kıdem Tazminatı ve BES:

Tamamlayıcı emeklilik sistemi kurulması planlanıyor. Kıdem Tazminatı Fonu kurulacak ve Bireysel Emeklilik Sistemi ile entegre edilecek.

Reel sektör:

100 milyon TL ve üzerinde riskli şirketlerin mali yıldan sonraki dört ay bilançolarının bağımsız denetiminden geçirilerek bankalarına verilmesi zorunlu hale gelmekte. Bu denetimin esasları; borç ödeme kapasitesi, likidite riski, kur riski ve karlılık konularındaki değerlendirme bazlı olacak. Aksi halde kredi alınamayacak.

Kabaca özetlemiş olduğunuz “Dönüşüm Programı”na ilişkin değerlendirme ve eleştirilerimizi de şöyle özetleyebiliriz.

1- YEP’te belirtilen “Dengelenme” aşamasının ikincisi “Dönüşüm” şeklinde ifade edilen bu programın içeriğinde “yapısal reformlar” yer almamaktadır. Bunların Mayıs ayında açıklanacağı ifade edilmektedir. Hukuk ve eğitim alanlarında somut hiçbir unsur bulunmamaktadır. IMF siz bir IMF bazlı program ve uygulanması hedeflenmekte ve bu şekilde “sıcak para” yatırımcılarının tekrar cazibesi aranmaktadır. Bugün ülkemizin en önemli problemi, yüksek dış borçluluk (özellikle özel sektörün yüksek dış borçluluğu) ve dolarizasyon hadisesidir. Borçların nasıl çevrileceği, finansman kaynaklarının neler olacağı belirsizdir. Ülke risk primimiz tekrar 400’leri ve Brent Petrol de yetmiş doları aştı. Tüketici güveninde en uzun dip dönemindeyiz. Evrensel standartlarda bir demokrasi ve hukuk düzeni kurmadan hiçbir çözümün kalıcılığı mümkün değildir.

2- Sıkı para ve maliye politikası hedeflenmekle birlikte uygulama maalesef hiçte bu yönde olmamaktadır. 2019 ilk çeyreğinde bütçe açığı geçen yıla göre %100 artarak YEP teki hedefi aşmış durumdadır. Kamunun tasarruf konusu yetersiz seviyededir. İstanbul seçiminin belirsizliği Hazirana kalırsa maliye politikasındaki bozulma korkarız ki devam edecektir.

3- Enflasyonla mücadelede SERA A.Ş. kurarak ve kooperatifleşmeyi arttırarak başarıya ulaşmak mümkün değildir. Gıda enflasyonu %30’larda, TÜFE-ÜFE farkı %10 larda devam etmektedir. Çekirdek enflasyonda ise %15 ler gibi bir oranın kalıcılığı gözlemleniyor. Bu soruna arz – talep – üretim – kur ve faiz istikrarı ilişkisi içinde bakmak gerekiyor. Güven ve istikrar yaratılmadan bu konuda mesafe alınması söz konusu değildir.

4- Vergi mimarisi yeniden yapılandırılırken sadece dolaylı – dolaysız vergi oranlarını düzelterek ve yüksek gelirlere ek vergi koyarak bir yere varamayız. Vergi reformu daha kapsamlı ele alınmalıdır. Bu sorunun çözümü bir çok makro problemin çözülmesini kolaylaştıracaktır. Siyasi iktidarlar bu sorunun çözümüne “oy kaybı” endişesiyle radikal yaklaşmamaktadırlar. 57 milyon seçmeni olan bir ülkede beyannameli mükellef sayısı çok düşüktür. Kayıtdışılık konusunu “Siyasi İrade” söz konusu olursa kısa sürede önemli mesafeler almak mümkündür.

5- Kıdem Tazminatı Fonu maalesef uygulanması çok zor bir konu. Üç büyük sendikanın kırmızı çizgisidir. Zorunlu bireysel emeklilikte entegrasyonunun hayata geçirilmesi kolay değildir.

Özetle alelacele hazırlanan şu anda yaşadığımız makro ve mikro ekonomik sorunları dile getirerek bir vaatler ve “yapılacak – edileceklerle” ifade edilen dönüşüm programının maalesef başarı şansı fazla değildir. Belirli zaman hedefleri, belirli somut kaynakları olmayan bu program her

zamanki gibi ekonominin zaman içinde kendiliğinden bir yola gireceği düşüncesine dayanıyor. Nitekim piyasalar bu dönüşüm programını olumlu algılamadı. Hem dolar TL seviyesi hem de risk primimiz ve faizler yükseldi.

IMF 2019 büyüme rakamlarını açıkladı. Türkiye için (-) %2.5 küçülme öngörüsünde bulunuyor. 2013 yılında 950,3, 2018 yılında 766,4 milyar dolar olan milli gelirimizin 2019 yılı 706.2 milyar dolara düşeceği öngörülüyor. Son açıklanan cari açık rakamları (17 milyar dolara inerek küçülmesine sevinmekle birlikte) ilk çeyrekte küçülmenin aynı yoğunlukla devam ettiğini açıkça göstermektedir. Refahı 2016 yılından beri azalmakta olan ülkemizin makro ekonomik problemleri ve küresel koşullar daha öncekilerinden çok farklıdır. Büyüme potansiyelimiz 50 yıllık ortalamasının çok altına düştü. Önümüzde dört buçuk yıllık seçimsiz süreç var. Daha kapsamlı daha bütüncül yapısal reformları somut ve rakamsal bazda esas alan bir programa şiddetle ihtiyacımız var.